

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte torsdag den 11. mars 1965 kl. 10.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e .

Til stede: Bondevik, Bratteli, Braadland, Kjøs, Langhelle, Langlo, John Lyng, Finn Moe, Nordahl, Jakob Pettersen, Røiseland, Rakel Seweriin, Hambro, Dahl, Hareide, Hegna, Hønsvald, Johs. Olsen, Erling Petersen, Treholt og Watnebryn.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Lange.

Dessuten ble følgende embetsmenn fra Utenriksdepartementet gitt adgang til møtet: Statssekretær Boyesen og byråsjefene Ravne og Christiansen.

Formannen: Det ble på forrige møte anmodet om at utenriksministeren skulle gi den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite en orientering om *situasjonen i Sør-Vietnam*, og det er den anmodningen han etterkommer nå.

Utenriksminister Lange: Jeg går ut fra at det ikke er nødvendig å bruke tid her på en gjennomgåelse av hele historien fra den opprinnelige avtalen om Indo-China av 1954 og fram til i dag. Jeg hadde tenkt at for komiteen var det av størst viktighet at jeg orienterte om hva vi har av stoff til belystning av den nye fasen i Vietnam-konflikten som en kan si er inntruffet i løpet av februar måned og den tid som er gått av mars måned i år.

Jeg vil bare for ordens skyld minne om at så sent som i 1962 ble det avgitt en rapport fra Den internasjonale overvåkingskommisjon for Indo-China, som består av representanter for Canada, Polen og India. Rapporten, undertegnet av India og Canada, konstaterte at det forelå bevis for infiltrasjon og for støtte fra Nord-Vietnam til opprørsstyrkene – Vietcong-styrkene i Sør-Vietnam. Den polske delegasjon nektet å undertegne rapporten, da den mente at rapporten inneholdt påstander som ikke var bevist. I år er det avgitt en ny rapport, hvor det også er dissens, og hvor det bare er den kanadiske representanten som hevder at det stadig foregår i betydelig omfang en slik infiltrasjon og slike forsyninger, mens den polske og den indiske representanten reserverer seg overfor at det skulle foreligge klart bevismateriale i den retning.

Det er imidlertid helt sikkert at de myndigheter som til enhver tid er ved roret i Sør-Vietnam, med bestemthet hevder at det foregår en slik omfattende infiltrasjon og slike omfattende forsyninger fra Nord-Vietnam til Sør-Vietnam, og at også den amerikanske regjering og dens representanter på stedet med stor styrke hevder at det foreligger bevis for slik infiltrasjon.

Det som har ført til at det er inntrådt en ny fase i konflikten, er at Vietcong-styrkenes aksjoner i Sør-Vietnam siden begynnelsen av februar i år har øket i betydelig grad i styrke. De har øket også når det gjelder bruken av tungt materiell, som de må ha fått utenfra, i den utstrekning de ikke har erobret det fra regjeringsstyrkene. Denne økede Vietcong-aktiviteten har da ført til et åpent og

direkte amerikansk engasjement i krigføringen og til en utvidelse av krigføringen. Den vurdering på amerikansk side at det er støtten og hjelpen fra Nord-Vietnam som muliggjør de sterke militære framstøtene fra Vietcong, har ført til at krigføringen er utvidet også til strategiske mål i Nord-Vietnam, nærmere bestemt forsyningsbasene for hjelpen til Vietcong-styrkene i Sør-Vietnam.

Jeg tror at for å forstå denne nye amerikanske politikken er det nødvendig å stanse opp et øyeblikk ved de strategiske og de storpolitiske vurderinger som blir lagt til grunn for den amerikanske politikken. Det er helt tydelig av alt som kommer av erklæringer, og ikke minst av den siste amerikanske hvitboken om krigen i Vietnam, at De forente staters regjering mener at det er langt mer som står på spill enn utfallet av borgerkrigen i selve Sør-Vietnam. Det hevdes at hvis Vietnam faller for det kommunistiske press, vil hele Sør-Øst-Asia stå i fare for å falle inn under kommunistisk, det vil da i første rekke si kinesisk, hegemoni. Ved at de får kontrollen over hele Vietnam vil de kommunistiske styrkene få direkte adgang til Cambodia, og de vil kunne øve et enda hardere press enn de nå gjør mot Laos. Thailands og Malaysias posisjon vil bli vanskelig. Burma, Indonesia og kanskje også Filippinene og Japan vil komme i en utsatt stilling. Det er denne teorien som har fått betegnelsen "Dominoteorien": at det er en rekke brikker, og hvis først den ene sentrale brikken blir slått over ende, så kan alle de andre ryke med. Dette er et resonnement som har tilslutning i store trekk fra Storbritannia og fra Australia og New Zealand, som gjennom ANZUS-pakten er direkte interessert og som også er direkte engasjert i området i videre forstand, for så vidt som de jo har militære kontingenter i Malaysia i konflikten Malaysia-Indonesia.

Det som fra amerikansk side blir tillagt enda større betydning, er at Vietnam representerer et "prøvefelt" for den kommunistiske strategi for frigjøringskrig og for den vestlige verdens evne til å stå imot denne frigjøringskrigsstrategien. De hevder at etter at det ikke er lyktes for kommunistene å vinne fram gjennom åpen konfrontasjon, slik det er forsøkt i Europa og i Korea, har de i økende grad slått inn på nye metoder, basert på undergravings-, infiltrasjons- og terrorvirksomhet, kamouflert – hevdes det – som folkereising. Denne taktikken, som er brukt i Vietnam, kan også komme til å bli brukt hvis den viser seg å føre fram der, i Afrika og til og med i Latin-Amerika, og utfallet av konflikten i Sørøst-Asia må etter amerikansk syn uunngåelig få følger for den vestlige verdens posisjon også i andre deler av verden enn akkurat i Asia.

Dette fører da fram til at det er bedre å føre striden til ende i Sør-Vietnam, for hvis en unngår å møte utfordringen i Sør-Vietnam nå, vil en uunngåelig få en konfrontasjon senere, og under enda ufordelaktigere forhold, på andre skueplasser.

Denne teorien er det som forsøkes dokumentert i den amerikanske hvitboken som ble offentliggjort den 27. februar under tittelen: "Aggresjon fra nord: Dokumentasjon om Nord-Vietnams krig for å erobre Sør-Vietnam". Der er hovedpåstanden at Vietcong ikke er en lokal opprørsbevegelse, men en bevegelse som blir ledet, organisert og forsynt fra Hanoi, og som i virkeligheten representerer en skjult aggresjon mot Sør-Vietnam. Jeg skal ikke trette med å referere all den dokumentasjon som blir ført i marken for denne tesen. Men det er denne tesen som

er bakgrunnen for den nye amerikanske politikken med begrensede luftangrep i oppmarsjområdet nord for grensen.

Til å begynne med – i begynnelsen av februar og fram til vel midten av måneden – ble de bombeangrepene som ble rettet, betegnet som gjengjeldelsesangrep, gjengjeldelse for Vietcong-angrep mot amerikanske militære installasjoner og sør-vietnamesiske militære installasjoner i Sør-Vietnam. Men de siste bombeangrepene – som fortsatt retter seg mot utpreget militære mål, så vidt en kan bedømme det – ser ikke ut til å kunne betraktes lenger som engangsdemonstrasjoner overfor spesifikke aksjoner fra nord, men som aksjoner som skal demonstrere De forente staters makt i området og deres vilje til å bruke denne makt for å sette Hanoi under press, for gjennom disse maktdemonstrasjoner å få presset Nord-Vietnam til å oppgi sin aktive støtte til Vietcong-krigføringen i Sør-Vietnam.

Dette betyr i virkeligheten at også formelt er nå De forente stater gått over fra å være rådgiver for den sør-vietnamesiske regjering som til enhver tid greier å hevde seg, til å bli en direkte deltaker i konflikten med Nord-Vietnam, ikke bare med Vietcong innenfor Sør-Vietnams grenser.

Det er denne utvidelse av krigshandlingene til nord-vietnamesisk område som nå i de aller fleste land har ført til en stor uro for hva dette kan trekke med seg på noe lengre sikt.

I NATO's Råd har det vært gitt en orientering fra amerikansk side om hele situasjonen og om den politiske målsettingen for De forente staters nye aksjonslinje. Under drøftingene har det vært gitt uttrykk for at De forente stater ikke utelukker en forhandlingsløsning, men at forhandlinger først kan komme i gang når Hanoi opphører med sin innblanding i nabostatene og er klar til også reelt å overholde Genève-avtalene fra 1954 og 1962. Det ser ut til at dette kravet om opphør av infiltrasjonen fra Nord-Vietnam er blitt en absolutt betingelse for at De forente stater skal sette seg til forhandlingsbordet. Det er et punkt som flere ganger er blitt understreket fra ansvarlig amerikansk hold.

En ensidig og betingelsesløs tilbaketrekking av de amerikanske styrkene fra Vietnam – slik som Nord-Vietnam og China ser ut til å kreve – er ikke akseptabel og er etter amerikansk syn heller ikke noen militær nødvendighet.

På den andre siden hevdes det fra amerikansk side at en massiv utvidelse av konflikten og gjennomføring av omfattende angrep på Nord-Vietnam heller ikke er noe akseptabelt alternativ, fordi en slik linje etter alt å dømme ville føre China og Sovjet-Samveldet nærmere sammen, begrense De forente staters bevegelsesfrihet og i siste instans innebære fare for en global atomkrig.

Det amerikanske utenriksdepartement hevder at de kan se tre mulige løsninger på lengre sikt: Enten en regulær forhandlingsløsning, betinget av opphør av den nord-vietnamesiske intervensjonen. Hvis ikke det er mulig, en pasifisering uten direkte forhandlinger. Og endelig, som et tredje alternativ, en gjenoppliving fullt og helt av Genève-avtalene fra 1954.

Vår ambassade i Washington har ganske nylig, den 1. mars, gitt uttrykk for at den amerikanske administrasjonen i stigende grad baserer sin politikk på at valget

om hva den videre utvikling skal bli, nå ligger i Hanoi, og at utviklingen svekker Pekings stilling i den grad at Hanoi synes å ha et reelt valg. De regner altså ikke med uten videre at alt som skjer i Hanoi, dirigeres fra Peking.

Vår ambassade sier videre at kilder i State Department tidligere har understreket at Peking tydeligvis ikke har noe ønske om å bli direkte innblandet i krig, i hvert fall ikke på det nåværende tidspunkt. Dersom de siste ukene har demonstrert for regjeringen i Hanoi at den kinesiske regjering ikke kan eller vil gjøre noen avgjørende innsats, ligger det nær å tro at Nord-Vietnams regjering vil bli tvunget til å søke andre utveier etter hvert som det amerikanske presset øker. Regjeringen i Hanoi har da også erklært seg rede til forhandlinger, men på helt andre betingelser enn de som De forente stater setter som absolutte vilkår, og inntil Nord-Vietnam endrer standpunkt og aksepterer opphør av støtten til Vietcong som forutsetning for forhandlinger, ser det ut til å være den amerikanske regjeringens mening at en må opprettholde og om nødvendig øke det militære press. En slik utvikling regner de med vil kunne ta tid, og utfallet vil i stor utstrekning også være avhengig av hvordan Sovjets holdning utvikler seg.

Den amerikanske utenriksminister hevder at den nåværende amerikanske linje i virkeligheten er en middelkurs hvor forhandlingsmulighetene blir holdt åpne, men på klare betingelser. De forente stater bygger tydeligvis på den vurdering at Sovjet-Samveldet ikke vil gripe inn aktivt til støtte for Nord-Vietnam, men at de tvert imot vil gripe inn og forsøke å øve en modererende innflytelse i Hanoi.

Både Sovjet-Samveldet og China har i offisielle erklæringer og i pressen sluttet opp om Nord-Vietnam og forsikret om at de vil yte full hjelp og støtte. Men det er ikke mulig til i dag å si med noen slags sikkerhet på hvilken måte denne støtten vil bli gitt eller i hvilke former den vil bli gitt. Først og fremst har de hittil gitt sin støtte på propagandaplanet gjennom kraftige utfall mot De forente stater.

Det er meget som tyder på at Sovjet-Samveldet i den situasjon som er oppstått, fortsatt legger stor vekt på å holde mulighetene åpne for å utbygge forståelse og fremme avspenning i forholdet til De forente stater. Utfallet av den kommunistiske partikongressen som nettopp er avsluttet i Moskva, og som jo bekrefter at gapet mellom kinesisk og sovjetisk politikk fortsatt består og at det ikke er noen utsikt til noen utsoning, bestyrker denne teorien om at Sovjet-Samveldet vil ta vidtgående hensyn til sitt ønske om fortsatt forhandlingskontakt med De forente stater. Til det er jo å si at Sovjet-Samveldet i høy grad også har en posisjon å vareta overfor de andre land innenfor det de kaller den sosialistiske leir, og at de der er i en utsatt posisjon vis-à-vis China. Og det er vel det som er den største fare ved den harde linjen som De forente stater for øyeblikket er inne på, at den kan tvinge Sovjet-Samveldet over til full støtte til og full oppslutning om Nord-Vietnam. Dette vil da medføre en sterk forverring av situasjonen ved at det skaper fare for en direkte konfrontasjon mellom supermaktene.

Den franske regjering, og spesielt de Gaulle personlig, har allerede lenge tatt et helt annet standpunkt enn De forente stater. de Gaulle har allerede på et tidlig tidspunkt uttalt seg til fordel for en nøytralisering av Vietnam som nøkkelen til løsning av konflikten. Under de samtalene som utenriksminister Couve de Murville

hadde i Washington i midten av februar, ga han uttrykk for at en politisk løsning gjennom forhandlinger var den eneste fornuftige løsning. Han mente å ha grunn til å tro at både China og Nord-Vietnam ønsket forhandlinger og at de ville være villige til å sette seg til forhandlingsbordet uten å stille umulige forhåndsbedingungen. Han hevdet videre, ifølge de referater vi har fått fra de amerikanske embets- og tjenestemenn han snakket med, at De forente stater gjorde feil når de ikke aksepterte at China måtte ha en dominerende innflytelse i Sørøst-Asia. Men den dominerende innflytelse behøvde ikke å bli absolutt. Couve de Murville pekte på at det var store muligheter for at Nord-Vietnam kunne bli et "asiatisk Jugoslavia", idet Hanoi etter fransk oppfatning var sterkt på vakt mot en absolutt kinesisk dominans i Sørøst-Asia.

Couve de Murville hadde understreket at i så måte var det, så vidt han hadde kunnet konstatere, temmelig stor likhet mellom det franske og det sovjetiske syn på situasjonen i Nord-Vietnam.

Den franske regjering har tatt til orde for en ny Genève-konferanse. Det er ikke klart om Frankrike er villig til å påta seg direkte meglerrolle, men er vel skikket til å kunne bidra til en løsning takket være den kontakt de har med begge hovedmotstandere, både med China og Nord-Vietnam på den ene siden og De forente stater på den andre.

Gjennom de uttalelser som er kommet fra britisk side under drøftelsene i NATO's Råd, har Storbritannia sluttet opp om De forente staters nye aksjonslinje. Ved samtaler i det britiske utenriksdepartement har vår ambassade fått uttalelse om at Storbritannia selvsagt er tilhenger av forhandlinger, men mener at det vil være nytteløst å komme i gang med forhandlinger så lenge det er helt på det rene at det ikke foreligger noe grunnlag for at slike forhandlinger kan føre til holdbare resultater. Fra britisk side har man sendt sovjetregjeringen visse idéer til en mulig løsning i Vietnam. Det er ennå ikke kommet noen reaksjon fra russisk side på disse britiske tankene, men russerne har bedt om at britene må holde sine idéer strengt hemmelige, og det kan jo tyde på at de ikke uten videre avviser dem. Foreign Office's talsmann ga overfor vår ambassade uttrykk for at hensynet til Vietnam er av underordnet betydning både fra amerikansk og fra russisk synspunkt. Det saken nå gjelder i første omgang, er amerikansk prestisje og Storbritannia og Amerikas andre allierte er ifølge britisk oppfatning like sterkt interessert i å bevare USA's prestisje i Asia som USA er det selv. Det er britisk oppfatning at hvis De forente stater skulle oppgi Vietnam, ville det få katastrofale følger både for forholdet mellom De forente stater og de allierte og for hele den vestlige verdens forhold til de kommuniststyrte land. Foreign Office hevder videre at både China og Nord-Vietnam har undervurdert De forente staters innsatsvilje i Vietnam, og man var derfor i London overbevist om at situasjonen måtte bli verre før man overhodet ville komme fram til et grunnlag for forhandlinger.

Et annet land som også har kommet med oppfatninger, er Canada. Det er jo da på grunnlag av at Canada er medlem av overvåkingsskommisjonen for Vietnam under Genève-avtalen. Både den kanadiske statsminister og den kanadiske utenriksminister er kommet med en rekke uttalelser om Vietnam. De sier at på grunn

av sitt ansvar i kommisjonen følger Canada utviklingen med stor oppmerksomhet. Det de har sagt, tyder på at de er enige i at De forente staters represalier mot Nord-Vietnam er nødvendige og hensiktsmessige og at de fullt ut kan rettferdiggjøres på bakgrunn av den nord-vietnamesiske intervensjon i Sør-Vietnam, hvor de mener at de gjennom kontrollkommisjonen har fullt tilstrekkelige beviser for at slik intervensjon finner sted. Dette er kommet til uttrykk i den dissenterende rapporten fra det kanadiske medlem av kontrollkommisjonen, som jeg tidligere har nevnt.

Så sent som den 5. i denne måneden tok så den kanadiske statsminister i en tale i New York til orde for at det internasjonale samfunn – uten at han spesifiserte om det skulle være De forente nasjoner som sådan eller en gruppe land – at det internasjonale samfunn må ta et initiativ til en ordning som blant annet kan sperre grensene effektivt i konfliktområdet og sørge for effektiv overvåking og kontroll, slik at landene i området selv kan få sjanse til å løse sine problemer uten innblanding utenifra. Ved en slik løsning kunne De forente stater bli spart for den utakknemlige oppgaven å handle alene mot aggresjon. Videre hevdet statsminister Pearson at det kunne være god grunn til å gjeninnkalle Genèvekonferansen av 1954.

Kanadiske kommentatorer har trukket den slutning av denne talen at Pearson må ha hatt i tankene en fredsbevarende styrke i Indo-China, innenfor eller utenfor FN, men noen direkte henvisning til en slik tanke finnes det ikke i talen.

Som nevnt har det vært drøftinger i NATO's Råd, og der har De forente stater gjentatte ganger pekt på at de mener det er nødvendig at de allierte i NATO – ikke NATO som sådan, men de enkelte NATO-regjeringer – gir den amerikanske regjering politisk og moralsk støtte i konflikten. De har flere ganger før den nåværende fase i konflikten rettet anmodninger til NATO-landene om at de skal yte Sør-Vietnam ikke-militær støtte, og det var en slik anmodning som var bakgrunnen for det jeg sa i Stortinget 28. mai i fjor, og som jeg refererte til i mitt svar til Gustavsen her forleden dag.

Det amerikanske syn på hva de NATO-allierte kan gjøre for å hjelpe den amerikanske regjering, kan summeres opp i 4 punkter:

De ønsker at alle medlemsland fullt ut skal forstå konfliktens karakter, og at de skal tilbakevise en gang for alle påstanden om at konflikten i Vietnam er en borgerkrig, og det er for å gi materiale for en slik standpunkttagen at den amerikanske regjering har offentliggjort sin hvitbok.

Som annet punkt håper De forente stater at samtlige medlemsland vil motvirke forsøkene på å undergrave den amerikanske posisjon i Vietnam. Det ville være en oppfordring til kapitulasjon å kreve forhandlinger uten at det foreligger tegn på vilje fra nord-vietnamesisk side til å stanse aggresjonen. En slik kapitulasjon kunne bare tjene til å undergrave tiltroen til De forente stater i hele verden.

De forente stater søker dessuten direkte støtte fra NATO-landenes side. Under et møte i NATO's Råd 3. mars sa den amerikanske representanten, som var ekspedisjonssjef Unger i det amerikanske utenriksdepartement: "Vi søker større deltakelse fra den frie verden i Vietnam og oppfordrer til medvirkning i å gjøre slike internasjonale bidrag kjent i størst mulig utstrekning."

De forente stater ber videre de allierte land om gjennom diplomatiske kontakter å gjøre det klart for Sovjet-Samveldet og andre østblokkland at De forente stater har en begrenset målsetting i Vietnam. Men han presiserte da til slutt at De forente stater ikke ønsket støtte fra NATO som organisasjon, men støtte fra de enkelte medlemsland på de spesifiserte områder som han hadde nevnt.

I dette rådsmøte tok vår representant ambassadør Kristiansen ordet, og i kort sammendrag sa han følgende:

Situasjonen er meget komplisert og vanskelig på grunn av de ustabile forhold i Sør-Vietnam. Disse ustabile forhold kompliserer anstrengelsene for å kunne danne seg et klart helhetsbilde.

Selv om en forstår de alminnelige motiver for De forente staters politikk i Vietnam og er klar over at utviklingen representerer en fare, er det vanskelig for de enkelte regjeringer direkte å støtte den amerikanske politikk og aksjonene fra dag til dag. Man kan stille et spørsmålstegn ved om et direkte engasjement fra NATO-landenes side til støtte for De forente stater vil være gunstig på det nåværende tidspunkt, særlig i lys av de sovjetiske interesser i området i forholdet mellom Sovjet-Unionen og China. Derfor burde spørsmålet vurderes på bakgrunn av et ønske om å unngå en såkalt opptrapping av konflikten ikke bare på det militære område, men også på det politiske område. En demonstrativ støtte til De forente stater kunne gjerne bli fulgt av anmodninger om støtte fra den andre siden, og dermed ytterligere bidra til internasjonalisering av konflikten. En forsiktig holdning fra NATO-landenes side kunne kanskje gjøre det lettere å etablere kontakter gjennom diplomatiske kanaler. –

Spørsmålet om støtte fra allierte land er også kommet opp i NATO i forbindelse med en sovjetisk note til en rekke land, deriblant Norge, av 9. februar d.å. Denne noten, som var en sirkulærnote, var bilagt med teksten til en sovjetisk regjeringserklæring om situasjonen i Vietnam. I denne noten uttales det håp om at Norges regjering vil fordømme de amerikanske styrkers aggressive handlinger mot Nord-Vietnam.

Under drøftingene i NATO om hvordan man skulle forholde seg til denne noten, ble det fra norsk side uttalt at en slik sirkulærnote ikke påkalte noe svar, og at det ikke var vanlig praksis å gi noe svar på en slik note. De forente stater gikk imidlertid sterkt inn for at NATO-landene skulle besvare noten og avvise de sovjetiske synsmåtene. Det ble da fra norsk side sagt at en ville gjøre det klart for Sovjet-Samveldets ambassadør i Oslo at Norge ikke deler det syn som Sovjet-Samveldet har gitt uttrykk for i sin erklæring om Vietnam, og derfor heller ikke kan fordømme De forente stater. En tilsvarende oppfatning er allerede tidligere fremholdt både overfor sovjetiske og kinesiske representanter her i Oslo.

Dette er så kort jeg har kunnet gjøre det, en oversikt over det vi har brakt i erfaring om en rekke nøkkellands stilling, og samtidig har jeg da redegjort for hvordan det fra norsk side har vært reagert i denne krisen.

Formannen: Jeg skal takke utenriksministeren for redegjørelsen og høre om det er noen av medlemmene som har spørsmål å stille eller noe å bemerke.

Hegna: Jeg vil gjerne spørre: Er Norges skipsfartsinteresser på noen måte blitt berørt av den konflikt som pågår i Indo-China?

Utenriksminister Lange: Vi har ikke hatt noen henvendelser fra våre redere i den sammenhengen. Selvfølgelig blir de berørt av krigshandlinger i et område hvor der også er norsk skipsfart, men når det ikke er tatt opp, henger det vel sammen med at de militære aksjonene fra amerikansk side er så lokalt begrenset som de er, at de er rettet mot bestemte mål og er av kort varighet, eller at i hvert fall hver enkelt aksjon hittil har vært av kort varighet.

Hegna: Når jeg stilte spørsmålet, var det fordi – så vidt jeg husker – jeg husker det ikke nøyaktig – jeg har sett noe om at det fra amerikansk side var kritisert at norske skip i disse farvann var i en virksomhet som ble oppfattet som støtte til den annen part.

Utenriksminister Lange: Ja, det var en uttalelse fra en amerikansk senator, det var ikke fra noe regjeringshold i De forente stater.

Jeg får her vite at omfanget av norske skipsfartsinteresser i området er begrenset. I 1960 hadde norske skip 39 anløp av Nord-Vietnam, men fra 6. august i fjor og til og med februar i år har det bare funnet sted 5 anløp av norske skip i Nord-Vietnam, slik at den trafikk som foregår der altså har gått sterkt ned og for øyeblikket ikke er av noen vesentlig betydning.

Hegna: Det var en ting til som jeg tror det ville være av stor interesse å få vite noe om, nemlig om der foreligger noen vurdering annet enn den som foreligger fra amerikansk hold av selve den situasjon som karakteriserer Sør-Vietnam som politisk organisme. Jeg la jo merke til at i utenriksministerens redegjørelse var det en gang tale om "borgerkrigen i Sør-Vietnam". Det er da i og for seg et begrep som innebærer at det er Sør-Vietnams egen befolkning som er engasjert i kampen, den ene del mot den annen. Det er vel en 15 millioner mennesker i Sør-Vietnam, eller henimot det. Altså, noen vurderinger av hvordan egentlig styrkeforholdet er mellom de to fløyer av denne befolkning, ville det jo ha stor interesse å kjenne til for karakteriseringen av situasjonen.

Fra en annen kant hevdes det jo at det som karakteriserer situasjonen i Sør-Vietnam, er at det er en meget stor del, kanskje en vesentlig del, av befolkningen som er i kamp mot et temmelig korrupt statsstyre i en slags oppløsningstilstand. Man kan si at det er mange ting som tyder på at noe sånt må være den tilstand som hersker der. Hvis forholdet da skulle være det at det amerikanske engasjement egentlig er et engasjement til fordel for å opprettholde dette, mot en vesentlig del av befolkningen i Sør-Vietnam, må jeg si at situasjonen er overmåte betenkelig. Da er den også en helt annen enn det som for øvrig ble referert i en annen forbindelse i utenriksministerens redegjørelse, nemlig at det skulle være en kommunistisk aggresjon kamuflert som borgerkrig. Vel, det er jo ikke noen umulighet at det kan

være noe sånt, men man kan jo ikke bruke det som en dekkende betegnelse i tilfelle av at det som karakteriserer situasjonen er at en vesentlig del av den sør-vietnamesiske befolkning på eget nasjonalpolitisk grunnlag er opptatt i en kamp mot det styre som amerikanerne da forsvarer. Det er når det gjelder opplysning på disse felter at man gjerne ville kunne få redegjort for noe mer.

Det er jo ikke grepet ut av luften, dette. Det er jo noe av det som er bakgrunnen for at det også i amerikansk offentlighet, i en stor del av pressen og fra hold som ikke på noen som helst måte kan sies å stå som representanter for eller talsmenn for kommunistiske synspunkter, føles en meget sterk uro over den situasjon som man er kommet opp i der borte, en uro for at man i virkeligheten kjører seg inn i noe som blir verre og verre, at det ganske riktig er et prestisjespørsmål i meget høy grad, og at prestisjetapet blir større og større jo lenger tiden går for så vidt som den linje man nå har slått inn på ikke fører fram. Dette er jo grunnen til at man føler denne uro, rent bortsett fra den uro utenriksministeren pekte på og som jo alle føler meget sterkt, nemlig at her er det så store befolkningsmasser som er engasjert at det meget lett kan utvikle seg til noe meget verre.

For å konkludere, vil jeg si at jeg gjerne skulle ha lyst til, om det er noen slags mulighet for våre organer til å bringe noen selvstendig informasjon på det rene med hensyn til den faktiske tilstand i Sør-Vietnam, da å få brakt det til kunnskap for Stortinget og Stortingets organer.

Ellers skulle situasjonen tilsi at det man må innstille seg på – og det forstår jeg også er utenriksministerens mening – er at man viser ganske stor tilbakeholdenhet i forhold til de ting som her er i gjære, og er klar over at man selvfølgelig ikke kan gjøre så forferdelig mye i sammenhengen.

Det skulle vel for så vidt være klart, og det skulle også være erkjent fra amerikansk side, at NATO-pakten i hvert fall ikke forplikter til noe slags engasjement fra noen av NATO-partnerne i denne situasjon. At man gjerne også kanskje kan gjøre dem som er interessert – altså amerikanerne – kjent med at et engasjement som på den måten knyttes til et prestisjespørsmål i forhold til et land som ellers skulle være selvstendig, det er en ting som man nok må regne med kan komme til å oppta folk ganske mye her, på en måte som kan være nokså uheldig.

Så jeg tror også at av de forskjellige tanker som er kommet inn i retning av å finne en løsning, skulle kanskje den som ligger best til rette, være den som fra kanadisk hold var antydnet, nemlig i tilfelle på en eller annen måte å få stengt grensen mellom Nord-Vietnam og Sør-Vietnam, da med tilbaketrekning av alt hva der finnes av fremmede elementer innenfor Sør-Vietnam. Det ville vel kanskje være det som mest sannsynlig ville kunne få brakt utviklingen hen til, ikke en trapping oppover, men en trapping nedover igjen. For ingen er vel i tvil om at det er en ganske overordentlig ubehagelig situasjon som er oppstått i verdenspolitikken gjennom det som nå er skjedd i det siste.

Utenriksminister Lange: Det er dessverre slik at vi stort sett er henvist til å bygge på det vi får av opplysninger dels fra amerikansk hold og dels fra den internasjonale overvåkingskommisjon. Noen mulighet, med det apparat vi har til

rådighet, for å gjøre oss opp noen selvstendige meninger om den interne situasjon i Sør-Vietnam det har vi ikke. Vi har en ambassade i Bangkok i Thailand. Der blir med temmelig lange mellomrom avlagt mer protokollære besøk i Saigon, fordi vi har diplomatisk forbindelse med Sør-Vietnam, men slike protokollære besøk av kort varighet gir jo ikke noe grunnlag for virkelig å gjøre seg opp en skikkelig og selvstendig mening om forholdene.

Det er jo ikke tvil om at blant de land som *har* muligheter, er Frankrike, og Frankrike har jo i den politikk de har lagt opp, gitt til kjenne at deres bedømmelse av hele situasjonen er en annen enn De forente staters. Men den nåværende franske regjering er ikke noe særlig raus med å la andre få del i sitt materiale eller i sine vurderinger, så det er svært lite vår ambassade i Paris får ut av besøk i Quay d'Orsay i slike sammenhenger som denne.

Når det gjelder den faktiske situasjon i Sør-Vietnam, så er vel den mest autoritative kilde for den militære situasjon den amerikanske ambassadør general Taylor, og han har relativt nylig karakterisert situasjonen slik: At av Sør-Vietnams 43 provinser har Vietcong sikker kontroll over de 10, regjeringen har sikker kontroll også i 10, mens maktforholdene i de øvrige 23 provinser er flytende og usikre og skiftende. Men Taylor føyer til at det ikke har lyktes Vietcong å bite seg fast i de tettbygde områdene, altså i de større byene, i Sør-Vietnam.

At det ikke bare dreier seg om en borgerkrig, men om en borgerkrig med betydelig innblanding fra Nord-Vietnam, tror jeg nok at man uten videre kan regne med. Men at det er en ren infiltrasjon uten noe grunnlag i stemninger, i hvert fall hos en del av befolkningen, det synes heller ikke å dekke virkeligheten, så det ser ut som om det er en borgerkrig støttet temmelig massivt utenifra over demarkasjonslinjen, dels gjennom direkte tilførsler over demarkasjonslinjen og dels gjennom tilførsler via jungelstiene i Laos og ned gjennom det sydlige Sør-Vietnam.

Det var visst jeg som i referatet nevnte den britiske oppfatning av betydningen av at amerikansk prestisje ikke led nederlag. Men i britisk språkbruk betyr jo "prestige" her i virkeligheten mulighet for å øve faktisk innflytelse i området. Og det resonnement som altså De forente stater, Storbritannia og Canada står sammen om, det er at en amerikansk tilbaketrekning, altså en kapitulasjon uten at det på forhånd er sikret en stabilisering av forholdene, ville redusere De forente staters muligheter for å øve politisk innflytelse i hele området fra Japan over Filippinene til Thailand, til Malaysia. Indo-China ser jo allerede ut til å være på glid over til et temmelig intimt samarbeidsforhold til China, skjønt det jo er mange som hevder at det bildet kan komme til å endre seg i ganske betydelig grad i det øyeblikk Soekarno skulle forsvinne ut av bildet – og mange venter at det kan skje når som helst. Han er jo en meget syk mann.

Men det er altså i denne betydning at amerikansk prestisje blir nevnt fra britisk side, og det er vel så at selv om vi ikke liker ordet prestisje, så er selve den faktiske mulighet for De forente stater til å øve en innflytelse i hele dette området, noe som også vi er interessert i.

Braadland: Jeg må være enig med hr. Hegna i at situasjonen i Sør-Vietnam er nokså ubegripelig for den som skaffer seg sine opplysninger og sin viten fra dagens aviser og tidsskrifter. Det er helt uforståelig at en borgerkrig kan pågå år etter år, og at man sier at drivkraften bak denne kampen er ideologien – det er en kommunistisk infiltrasjon.

Det er farlig med historiske paralleller, men jeg må tenke på Algerie-konflikten som vi hadde for 10 år siden. Den pågikk i nærmere seks år og var et av de blodigste oppgjør vi har hatt etter krigen. Der het det seg også til dels – kanskje ikke så sterkt – at det var et kommunistisk inspirert opprør. Men kampen fortsatte, og det endte – som vi alle vet – med at man måtte finne en løsning lokalt. Man måtte finne fram til en avspenning av motsetningene i vedkommende land.

Jeg har en følelse av at vi står overfor noe lignende i Vietnam. Som hr. Hegna også antydte, må det være et spenningsforhold mellom vietnameserne selv. Her er det ikke bare spørsmål om en kommunistisk infiltrasjon. Det er forhold der som vi kanskje ikke kjenner, og som vi burde kjenne, og det er spenningen der som vi må få utløst og bilagt.

Jeg er derfor helt enig med utenriksministeren i at det ville være fatalt om amerikanerne skulle måtte trekke seg ut her i den tilstand konflikten befinner seg. Det ville være absolutt katastrofalt. På den annen side kan man ikke godt se på at denne krigen fortsetter og fortsetter, selv om det er meget langt borte fra oss, og selv om vi har meget liten innflytelse.

Da jeg hørte på ordskiftet mellom hr. Hegna og utenriksministeren om mulighetene for å skaffe seg informasjon, kom jeg til å tenke på at det ville vel være mulig for Utenriksdepartementet – kanskje sammen med svenskene eller danskene – å sende ut en eller to mann. Det går fly dit, det tar en dag å komme dit ned og vi har en representasjon der som kan hjelpe vedkommende rundt for å snakke med de forskjellige. Maxwell Taylor er en meget grei mann. Jeg kjenner ham fra Berlin og har meget stor tiltro til ham. Men vedkommende utsendinger måtte jo også få anledning til å snakke med vietnamesersiden og forsøke å se saken fra deres side. Der er det et moment som kommer inn, og som har gjort meg urolig, og det er at det er kommet religiøse motsetninger inn i bildet. Jeg har lest at i Peking spiller man nå på buddhistene. Buddhistiske munkes går med i demonstrasjonstog og mottar folkets hyllest. Vi har sett bilder fra Sør-Vietnam hvor disse munkene setter seg ned på gatene, tømmer en kanne bensin over hodet og tenner på. Slikt gjør man ikke med mindre det ligger meget sterke spenningsforhold bak. Jeg kan ikke angi noen forklaring, men her står man overfor noe som er virkelig farlig. Jeg vil derfor støtte hr. Hegna med hensyn til at vi bør forsøke å få – jeg vil ikke si objektiv, for det er det en selvfølge at det må være – helt nøytral informasjon om det som foregår.

Utenriksminister Lange: Vi forsøker jo å skaffe oss det vi kan av informasjon med de midler vi har. Den tanke som hr. Braadland lanserer, at vi skulle sende en misjon ned på stedet, har jeg svært liten tro på. Jeg tror ikke det ville kunne skaffe oss nettopp den art innsikt i situasjonen som vi er ute etter. Vi har ikke

noen som er fast stasjonert i Saigon, og som derfor kan ha etablert et nett av kontakter både på amerikansk og vietnamesisk side. Vår nærmeste faste stasjon er i Bangkok. Å sende en uforberedt misjon dit ned, som vil komme i en så å si helt kontaktløs situasjon, kan så vidt jeg forstår, ikke gi virkelige resultater. Jeg tror det da måtte dreie seg om et meget langvarig opphold som i tilfelle fant sted på grunnlag av meget omhyggelige forberedelser hjemme.

Vi kommer ganske sikkert til å drøfte situasjonen i Sør-Øst-Asia på det kommende nordiske utenriksministermøte, som skal avvikles enten i slutten av mars eller i begynnelsen av april, forhåpentlig, og der kan jeg drøfte med mine kolleger fra de andre nordiske land om de ser noen mulighet. Vi utveksler stadig informasjon, og de ser ikke ut til å være i besittelse av vesentlig andre og mer uttømmende informasjon enn vi er.

Dette med de religiøse motsetninger er en gammel historie i Vietnam. I den første perioden etter at det franske styret var slutt – altså fra 1954 av og utover – var situasjonen den at det var væpnete sekter som sloss innbyrdes, og som i høy grad også truet den sentrale regjeringens muligheter for i det hele tatt å utøve regjeringsmakt i store deler av landet. Det er således ikke noe nytt i situasjonen nå at de religiøse motsetninger kommer fram, men det er selvfølgelig en sterkt kompliserende faktor i hele den situasjon som vi står overfor.

Jeg glemte i mitt forrige innlegg å gå inn på hr. Hegnass spørsmål om ikke den tanke Pearson har lansert om så å si en lukning av grensen mellom nord og sør, kanskje kan gi muligheter for en løsning. Vanskelighetene der er jo den svakhetstilstand som De forente nasjoner som organisasjon for øyeblikket befinner seg i, og en slik løsning er ikke mulig uten at det på forhånd gjennom forhandlinger er oppnådd enighet om den mellom de direkte impliserte parter. Man kan ikke påtvinge et delt land en slik ordning mot viljen i de to delene av landet. I virkeligheten kan det bare tenkes en slik stengning av grensen under internasjonal overvåking som resultat av forhandlinger om en pasifisering, og for den del – som jeg sa det i Stortinget – en eller annen form for nøytralisering av området.

Kjøs: Vi er sikkert alle sammen interessert i å få best mulig klarhet over de indre forhold i Sør-Vietnam, men jeg tror ikke det er så lett. Jeg tror i all fall at det vil gi lite utbytte om en utsending skulle gjøre et kortere besøk der nede, slik som antydnet av hr. Hegna og hr. Braadland.

Hegna: Jeg har ikke antydnet noe kortere besøk.

Kjøs: Det er ikke slik at vi ikke har noe å holde oss til. Det foreligger en enstemmig rapport av 1962 fra overvåkingskommisjonen – som består av representanter fra Polen, India og Canada – hvor man konstaterer at det i Sør-Vietnam finner sted en infiltrasjon av folk og tropper fra Nord-Vietnam. Og vi har den rapport som nylig er avgitt, hvor Canada fastholder at dette fremdeles foregår, mens de to andre tar reservasjoner. Jeg legger også stor vekt på de uttalelser som utenriksministeren nevnte at den kanadiske statsminister og utenriksminister er

fremkommet med. Jeg har ikke noen grunn til å tvile på de utsagn som de kanadiske representanter har avgitt, og heller ikke på de uttalelser som Maxwell Taylor – som er på stedet – har avgitt. Jeg synes vi har faktiske opplysninger å holde oss til når vi skal forsøke å danne oss en mening om hvordan situasjonen er.

Men det jeg gjerne vil understreke – og det var det jeg i grunnen bad om ordet for – er at i den situasjon som nå foreligger, og da det er klart at De forente stater stiler mot forhandlinger, men på et grunnlag som kan gi best mulig sikkerhet for å oppnå et varig resultat, legger jeg stor vekt på at det ikke foretas noe som kan svekke De forente staters stilling i den alminnelige opinion. Det ville gjøre det vanskelig å komme fram til den avklaring av forholdene som muliggjør opptakelse av forhandlinger på et noenlunde sikkert grunnlag. Derfor synes jeg at den linje som Regjeringen har fulgt i dette spørsmål, er den riktige i den foreliggende situasjon.

Det kunne selvsagt få konsekvenser hvis de enkelte NATO-land skulle tre til med en eller annen form for direkte støtte, så det tror jeg ikke er aktuelt i den foreliggende situasjon. Men at man tar en slik stilling at man rent moralsk støtter den linje som De forente stater følger her med sikte på å nå fram til en forhandlingsposisjon, synes jeg er helt riktig. Jeg er helt enig i den uttalelse som hr. Braadland kom med, om at hvis Sør-Vietnam skulle kapitulere og De forente stater måtte trekke seg ut, ville det bli katastrofalt for De forente staters evne til å kunne øve innflytelse i verden for øvrig. Jeg ser det derfor slik at det spørsmålet vi her har for oss, ikke er beregnet til bare å gjelde situasjonen i Sør-Øst-Asia, men har en betydning av et langt, langt videre omfang.

Hegna: Jeg er enig med hr. Kjøs i at det her gjelder et problem som i vid utstrekning kan ha meget store konsekvenser, og derfor synes jeg også at vi, når vi skal ta standpunkt til problemet, må ha best mulig informasjon om hvordan den faktiske stilling er. Hvis det hele utelukkende hadde dreiet seg om en infiltrasjon i Sør-Vietnam fra nord, ville det jo ha vært svært greit. Men det er på den annen side uhyre vanskelig å forstå at dette kan ha fått et så stort omfang og hatt en slik kraft bare på det grunnlag. At det foregår en slik infiltrasjon, tror jeg må være en helt opplagt sak. Men etter min mening kan man ikke se det som en tilstrekkelig forklaring på den situasjon som man der har, og da kommer man inn på dette som har vært nevnt her flere ganger, med borgerkrigsproblemer. Det er jo meget viktig.

Jeg tror heller ikke – og jeg har aldri foreslått det – at man skulle få klarlagt situasjonen ved å sende en mann dit bort. Jeg har ikke noen tro på det. Men etter hva jeg forsto, var hr. Braadland også inne på at man skulle prøve å skaffe solide og ordentlige kunnskaper om situasjonen på de måter som står til rådighet, og det er vi vel alle ganske sterkt interessert i. FN's generalsekretær har vel også sitt syn på dette – utenriksministeren vil kanskje komme inn på det i sitt neste innlegg – og han kunne kanskje gi oss noen informasjonen av betydning for oss.

Jeg er helt enig med hr. Kjøs i at problemene er store og slår sterkt ut. Jeg vil formulere et problem som for meg spiller en ganske stor rolle i denne sammenheng. Jeg tror at dersom – jeg sier "dersom" – den faktiske situasjon i Sør-Vietnam er den at amerikanerne går inn for med våpenmakt å opprettholde et korrump styre, mot

viljen hos en befolkning som kjemper for sosiale og nasjonale interesser, dersom det er tilfellet og vi skulle støtte dette, da er det en situasjon som en meget stor del av vårt folk ikke vil kunne akseptere. Det er det som er problemet, og derfor er det av ganske overordentlig stor betydning å ha gode informasjoner om hvordan situasjonen faktisk er og kunne innstille seg slik at man ikke får ubehagelige overraskelser.

Utenriksminister Lange: Jeg vil bare si at vi selvfølgelig forsøker å skaffe oss det vi kan av informasjoner også fra slike kilder som generalsekretæren. Men han har også vært uhyre forsiktig i denne situasjon med å stille til i rådighet noen form for materiale. Hvor uoversiktlig situasjonen er, og hvor vanskelig den er å bedømme, fremgår også av at det for den internasjonale kontrollkomisjon stadig er vanskeligheter. Kontrollkomisjonens to siste rapporter har vært gjenstand for dissens, så deres status er ikke helt klar, og det er vel kanskje også et uttrykk for hvor komplisert situasjonen er, at religiøse momenter kommer inn i bildet.

Den norske holdningen har hele tiden vært tilbakeholdende. Vi har overfor De forente stater både bilateralt og gjennom det som er sagt i NATO's råd, gitt uttrykk for at vi ikke synes at vi kan engasjere oss fordi vi ikke har et tilstrekkelig grunnlag, og vi har også – som jeg nevnte – gitt uttrykk for tvil om hvor vidt det ville hjelpe noe i denne situasjon at vi engasjerte oss. Det eneste engasjement vi kan ha, må være å gjøre det lille vi kan for å hjelpe til med at ikke forhandlingsmuligheter som måtte være der, blir forspilt og at de forhandlingsmuligheter som finnes, blir nyttet. Noe ut over det, og ut over det at vi stadig forsøker å skaffe oss bedre informasjon, tror jeg ikke det realistisk sett er mulig å gjøre fra norsk side.

Formannen: Ingen flere har forlangt ordet, og vi kan da anse denne debatt for avsluttet, og tar utenriksministerens redegjørelse til etterretning.

Det var meningen at utenriksministeren ganske kort skulle gi en liten orientering om situasjonen i FN, siden vi jo har hatt spørsmålet om vårt bidrag til FN oppe på et tidligere møte. Jeg gir da ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Lange: Det er i grunnen to spørsmål jeg gjerne ganske kort vil komme inn på. Det ene er FN-situasjonen, og det andre er et spørsmål i forhold til Sovjet-Unionen i forbindelse med de siste presseutfallene fra sovjetisk side og en note om telemetristasjonen. Jeg skal prøve å gjøre det kort for begge saker.

I FN er situasjonen den at det forsøk som vi gjorde fra norsk side i de siste dagene av januar og de første dagene av februar på å skape en ny situasjon i spørsmålet om skyldig kontingent, ikke førte fram. Det forsøk vi gjorde, var jo at vi skulle få en gruppe land – de nordiske land, Storbritannia, Canada og Nederland – til frivillig å tilby seg å betale det dobbelte av et års vanlig kontingent og vel så det for på den måten å sette en standard for hvor store de frivillige beløpene fra alle medlemsland burde være. Tanken bak det var at hvis vi satte en slik standard, så

ville det sette Sovjet-Unionen under moralsk press, slik at det ville bli vanskelig for sovjetregjeringen ikke å komme med et tilbud som var tilstrekkelig stort til at det, i hvert fall i øyeblikket, brakte den ut av den situasjon at den skyldte mer enn to års kontingent.

Vi drøftet dette med de land jeg har nevnt, men situasjonen i selve Generalforsamlingen utviklet seg slik at det ikke ble aktuelt å komme fram med tilbudet, enda både de nordiske land, Italia og Canada hadde sagt seg villige til å være med på aksjonen.

Generalforsamlingen gikk så fra hverandre uten å være kommet i regulært arbeid. Det ble riktignok i siste liten gjort forsøk fra albansk side på å framtvinge en regulær votering, og De forente stater gjorde den konsesjon at det gikk med på at det ble arrangert en regulær votering om selve det spørsmål om Generalforsamlingen skulle gå over til regulært arbeid eller den skulle ta en utsettelse mens en spesialkomite som Generalforsamlingens president i samråd med Generalsekretæren skulle utpeke, arbeidet med å finne en løsning på spørsmålet om finansieringen av fredsbevarende operasjoner og beslutningsmyndigheten for fredsbevarende operasjoner.

I den avstemningen stemte bare to for Albanias forslag. Det var tretten som avholdt seg fra å stemme. Sovjet-Unionen og De forente stater stemte begge for utsettelse for dermed å gi muligheter for et forsøk gjennom en 34 lands komite som Generalforsamlingens president og Generalsekretæren har utpekt. Det eneste nordiske land som er med der, er Sverige. Ellers er alle stormaktene med, bortsett fra China. Men komiteen er ennå ikke kommet i arbeid, og det er den alminnelige oppfatning innenfor FN-delegasjonene i New York at det ikke vil komme noe resultat av komiteens forsøk med mindre De forente stater og Sovjet-Unionen greier å finne fram gjennom direkte bilaterale kontakter til en løsning på problemet om den framtidige ordning for fredsbevarende aksjoner og for deres finansiering.

Den amerikanske regjering har på en rekke punkter firt på sine standpunkter. Det siste uttrykk for at den nå har endret holdning, er at mens den i høst, mens Generalforsamlinger ennå pågikk i den underlige formen som den hadde – uten voterings, nektet å gi noe tilsagn om bidrag fra amerikansk side til FN's utviklingshjelp-programmer – altså Spesialfondet og programmet for teknisk hjelp – har de nå for noen dager siden gitt tilsagn om et bidrag fra amerikansk side etter den standard som ble etablert på slutten av Generalforsamlingen, nemlig at man, så lenge det ikke var vedtatt noe budsjett, ble oppfordret til å yte 80 pst. av det som hadde vært kontingenten for 1964. Denne oppfordringen har da Regjeringen fulgt opp. Fung. utenriksminister Gundersen var jo her i komiteen og sa at vi tenkte på å ta et sånt skritt. Det ble aktuelt å gjøre det i forrige uke, og det er nå innbetalt til FN hele det bevilgede beløp på budsjettet for 1965. Det kan bli nødvendig senere å komme tilbake til Stortinget og be om en ytterligere bevilgning, men i hvert fall er det bevilgede beløp nå overført. På samme måte er de bevilgede beløp til FN's hjelpeprogrammer overført.

Vi bidrar i all fall på denne måten, sammen med Sverige og sammen med andre land, til i en liten, beskjeden målestokk – men bidrar dog – til å lette den akutte finansnøden for De forente nasjoner.

Men perspektivene framover er uhyre usikre, fordi allting avhenger av om 34 makts-komiteen greier å komme til noe resultat, og det igjen avhenger av kontakter mellom Washington og Moskva.

Det som fikk alminnelig tilslutning uten votering på slutten av Generalforsamlingen, var at komiteen skulle forsøke å avgi rapport innen 15. juni, at man så skulle sammenkalle den 19. Generalforsamling – altså den for 1964 – igjen 1. september for at den så kunne ta standpunkt til komiteinnstillingen, og så skulle man gå over fra den regulære samlingstiden i annen halvpart av september til den 20. Generalforsamling. Men om det kan holde, er ennå helt på det uvisse og avhenger som sagt av først og fremst kontakten mellom De forente stater og Sovjet-Unionen.

Formannen: Er det noen merknader til det utenriksministeren har sagt? – Da går vi videre til neste punkt.

Utenriksminister Lange: Sovjetisk presse har i den senere tid gjengitt meldinger om den militære aktivitet med øvinger som har funnet sted i Nord-Norge, og enkelte artikler i organer som "Izvestija", "Pravda" og "Den Røde Stjerne" – "Krasnaja Zvezda", militærapparatets organ – har hatt karakteren av angrep på norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Men de påstandene som har vært fremsatt, inneholder saklig sett ikke noe nytt, og formen har i sammenligning med den form som blir benyttet overfor andre land, vært relativt moderat.

En kan for så vidt si at disse kommentarer kan karakteriseres som en ajourføring og komplettering av de sovjetiske synspunktene når det gjelder norsk deltakelse i det praktiske forsvarssamarbeid i NATO. Det blir hevdet at den økende allierte militære aktivitet i Nord-Norge vil kunne føre til en faktisk uthuling av vår holdning med omsyn til fremmede baser og stasjonering av fremmede tropper på norske innretninger og med omsyn til bruk av atomvåpen.

Det er oppfatningen hos oss i Utenriksdepartementet at vi ikke bør overdrive betydningen av disse artiklene, selv om det er slik at vi nå i forholdsvis lang tid har vært forskånet for den slags sovjetiske kommentarer. Disse artiklene inneholder i og for seg ganske sikkert en advarsel om at man på sovjetisk side følger meget skarpt med i all alliert militær virksomhet i Nord-Norge, men ellers er det vel nokså nærliggende å anta at dette sovjetiske utspillet er av taktisk art, og at det har sammenheng med den aktuelle politiske situasjon her i landet: Statsministerens forestående besøk i Bonn – angrepene retter seg jo i stor utstrekning mot samarbeidet med Vest-Tyskland – det forestående stortingsvalg og det initiativ som er tatt av såkalte tverrpolitiske kretser med sikte på å trekke vår utenrikspolitikk inn i valgkampen.

Det kan være grunn til å understreke at lignende advarsler som de som er kommet i disse artiklene jeg nevnte, ikke er kommet fra offisielt sovjetisk hold.

Under den lunsjen som ble holdt for president Kekkonen under hans besøk i Moskva, ga president Mikojan uttrykk for tilfredshet med Norges stilling til atomvåpenspørsmålet innenfor NATO, og overfor vår ambassadør i Moskva har sovjetiske embetsmenn høyt opp i Utenriksdepartementet ganske nylig gitt uttrykk for at forholdet mellom Norge og Sovjet-Unionen er godt, og at det eneste spesielle problem i forholdet mellom våre to land er planene om en telemetreringsstasjon på Svalbard.

Der har vi, som det vil være kjent fra pressen, fått en note fra sovjetisk side, hvor det hevdes at opprettingen av en slik telemetreringsstasjon vil være i strid med de forpliktelser som Norge etter sovjetisk tolkning har under Svalbard-traktaten. Til det har vårt standpunkt vært gjennom de erklæringer som har vært avgitt, at noen slik konflikt foreligger ikke. Det dreier seg her om et samarbeid for rent fredelige, vitenskapelige formål. De installasjoner som det er tale om, skal bygges i norsk regi, de skal betjenes fullt ut av norsk personell. Med andre ord, Norge vil ha alle muligheter for fullt ut å kontrollere at de ikke blir brukt til andre formål enn de rent fredelige, vitenskapelige formål som organisasjonen ESRO, som skal leie tjenestene, har til formål å drive.

I denne organisasjonen er jo med foruten en del vesteuropeiske NATO-land også nøytrale land i Vest-Europa, som Sverige og Sveits, som ganske sikkert ikke vil være med på at det drives noen som helst slags form for militær virksomhet. Det er jo etterretningsvirksomhet man fra sovjetisk side er spesielt redd for.

Vi har nå under utarbeiding en svarnote, som foreligger i utkast, hvor vi forklarer vårt standpunkt med hensyn til forpliktelsene under Svalbard-traktaten, og går temmelig langt i å gi detaljerte opplysninger om hva slags utstyr denne telemetreringsstasjonen skal ha, og om hvordan virksomheten der er tenkt organisert. Vi håper at de ikke skal ha noen grunn til uro i denne sammenheng.

Men vi er fullt forberedt på at dette problemet er vi ikke ferdig med i og med at vi sender en sånn svarnote. Det har vært varslet under president Kekkonens besøk at man fra sovjetisk side ønsker å ta saken opp når vår statsminister kommer på sitt offisielle besøk til Sovjet-Unionen i begynnelsen av juni måned. Vi får da se om det kommer noen reaksjon på vår svarnote i mellomtiden, eller om de venter til det besøket før de tar saken opp.

Formannen: Er det noen merknader?

Hambro: Bare et lite spørsmål: Jeg tror at dette spørsmål ikke bare vekker uro i Sovjet-Unionen, men at svært mange mennesker i Nord-Norge er foruroliget over det som skjer, og ikke er helt på det rene med situasjonen. Jeg vil bare uttale det håp at denne noten når den blir sendt, blir offentliggjort på en slik måte at også alminnelige folk i Nord-Norge vil forstå hvordan saken står, og bli beroliget.

Utenriksminister Lange: Ja, det er tanken at denne noten, når den er blitt overlevert, skal bli offentliggjort.

Røiseland: Kan den bordtalen som Kekkonen holdt i Russland, tas som teikn på at det er eit visst press frå Russland på Finland, sidan det no er nye makthavarar der? Eller er dette berre ei ajourføring og komplettering av hans vanlege høflighet og velvilje overfor russarane?

Utenriksminister Lange: Jeg tror den siste utleggingen er den sannsynligste.

Det vi har fått vite, er at under samværet dagen før president Kekkonen holdt sin tale, hadde det vært sagt fra Mikoijans side at vi har ikke hørt noe fra dere om MLF. Nå har vi hørt fra Norge at de ikke er noe begeistret for tanken, vi har hørt fra Danmark at de ikke er noe begeistret for tanken, og vi har hørt fra Sverige, men vi har ikke hørt noen ting fra Finland. – Det førte til at president Kekkonen under en jaktturneste dag – han var på jakt hele dagen – satte seg til å skrive noen notater til denne talen. Han rådførte seg ikke med noen om hvordan han skulle ordlegge seg.

De har hatt et visst strev i det finske utenriksdepartement med å ro litt i land igjen, i hvert fall med å hjelpe til at det ikke blir trukket for vidtgående slutninger av president Kekkonens høflighet overfor sitt vertskap.

Røiseland: Statsminister Gerhardsen kjem vel ikkje til å dra på nokon jaktturneste?

Utenriksminister Lange: For ordens skyld ber jeg om at dette siste jeg ga av opplysninger om indre finske forhold holdes strengt mellom oss.

Formannen: Vi kan da ta også denne redegjørelse til etterretning.

Møtet hevet kl. 11.40.